

Een veilig thuis voor de grutto?

Jaarrapportage Monitoring Lopikerwaard 2025

Arjan van Duijvenboden
Duijvenboden Natuur rapport 250703
in opdracht van Collectief Lopikerwaard
december 2025

COLOFON

Tekst, kaarten en foto's:

Arjan van Duijvenboden, DNatuur, 2025

Tekst 4.2: Hanne Berghuis

Afbeeldingen 7, 8, 11: Collectief Lopikerwaard

Gebruik van (delen van) deze rapportage alleen in overleg.

Veldwerk:

Maarten van Beek (Collectief Lopikerwaard)

Gijs van Kempen (Collectief Lopikerwaard)

Anne Broekman (Collectief Lopikerwaard)

Hanne Berghuis (Collectief Lopikerwaard)

Kevin Visscher (Collectief Lopikerwaard)

Denzel de Mello (Collectief Lopikerwaard)

Marleen van der Lee (DNatuur)

Arjan van Duijvenboden (DNatuur)

Vormgeving / dtp

Arnold Meijer (Blue Robin dtp, Katwijk)

INHOUDSOPGAVE

0. Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1 Werk-en telgebied	5
1.2 Monitoring	7
2. Weidevogels en het weer	7
3. Agrarisch natuurbeheer in de Lopikerwaard	7
4. Vogels	10
4.1 Vogels op de kaart	10
4.2 Habitatkwaliteit van plasdras	14
4.3 Vogels in aantal	16
4.4 Vogels en beheerpakketten	18
4.5 Bruto territoriaal succes grutto	18
4.6 Kuikenland en BTS	18
5 Conclusie	20
6 Lerend beheren	21
 Bijlage 1: Alle beheer binnen telgebieden	 22
Bijlage 2: Alle territoria per telronde per telgebied	24
Bijlage 3: Stippenkaarten per telronde	27

0. SAMENVATTING

Een samenvatting in een zin:

Het gaat in de Lopikerwaard goed met de grutto en de tureluur, maar er zijn soorten en polders die extra aandacht nodig hebben!

Iets uitgebreider:

De agrariërs van de Lopikerwaard, ondersteund door het team van Collectief, werken hard aan het vormen van een veilig thuis voor de grutto en andere weidevogels.

Dat blijkt te worden gewaardeerd door de meeste vogelsoorten: Vrijwel alle soorten nemen in dichtheid (territoria/100Ha) toe ten opzichte van 2022. Wel zien we dat 2024 grotere dichtheden vogels kende.

Sinds 2022 is de grutto in de Lopikerwaard met 10% toegenomen in territoria/100ha (dichtheid). De tureluur is zelfs bijna verdubbeld in dichtheid. Deze soorten lijken te profiteren van de toegenomen hoeveelheid plasdras percelen. Helaas geldt dat niet voor de Kievit en de Slobeend, die in dichtheid afnemen. De Slobeend neemt zelfs drastisch af in 2025 na jaren van stijgende aantallen. Het is te hopen dat dit weer bijdraait in de komende jaren. Dat geldt ook voor de Zwarte Stern. Bij de soorten van bouwland valt op dat zowel de gele kwikstaart als de veldleeuwerik in aantal en dichtheid toenemen. Wel namen juist deze laatste soorten maar ook de Kievit in het broedseizoen snel in aantal af, terwijl ze doorgaans meer dan een legsel groot kunnen brengen. Hier lijkt vroege bewerking van het maisland een rol te spelen.

Een belangrijke invloed op de weidevogelstand en daarmee de getelde vogels is het weer. Het voorjaar van 2025 was veel droger dan 2024. Daardoor was de bodem harder en konden landwerkzaamheden en begrazing vroeger plaatsvinden.

De vogels uit de gebieden die in het voorjaar te droog werden, trokken naar het water. Zo zien we in afb. 11 dat driekwart van alle grutto's en tureluurs gedurende het hele broedseizoen binnen 200 meter van de 130 plas drassen bleef. Ook in de hotspotkaarten (afb. 4, 5, 6) zien we de magneetwerking van plas dras. Habitatmonitoring toonde aan dat de betere plas drassen ook duidelijk meer vogels een thuis boden.

Echter, ook de andere beheervormen waren van groot belang voor de vogels. De hoeveelheid kuikenland (soms nog 'zwaar beheer' genoemd) is in 2025 verdubbeld (1324 Ha) ten opzichte van 2024. Zo'n 20% van de telgebieden (inclusief wit gebied en legselbeheer) bestaat nu uit kuikenland (38% van de beheerpercelen). In de meeste telgebieden is ruim voldoende kuikenland. In de hele Lopikerwaard is zelfs 2,7 hectare kuikenland per gruttopaar. Het Bruto Territoriaal Succes (BTS) van de grutto is in de Lopikerwaard 81%, een zeer ruime voldoende dus. Toch zien we dat slechts 45% van de grutto's leeft in een polder waar zowel de BTS als de hoeveelheid kuikenland op orde zijn. Meer dan de helft van de grutto's heeft dus geen 'veilig thuis'!

De weidevogelmonitoring 2025 is door meer mensen uitgevoerd in meer en soms andere gebieden dan in eerdere jaren. Daarnaast waren de tellers van het Collectief soms minder ervaren en is met verschillende methoden geteld (BTS+ en QBM). Tot slot is gewerkt met andere invoersoftware. Dat zijn erg veel factoren die veranderd zijn en mogelijk hebben deze factoren invloed op de telresultaten.

Tot slot ter inspiratie:

Stappenplan Veilig thuis voor de grutto (en andere boerenlandvogels): Hotspotbenadering

1. Wees blij met het resultaat in de Lopikerwaard en besef je dat verandering in de natuur en in mensen jaren in beslag kunnen nemen. Heb geduld.
2. Focus op een polder of telgebied en neem initiatief.
3. Is een polder al een veilig thuis (voldoende BTS en voldoende kuikenland)? Dan heeft een andere polder misschien meer aandacht nodig.
4. Is de BTS en/of kuikenland onvoldoende? Zoek dan uit wat het probleem is
 - kijk op de hotspotkaarten of er vreemde verschuivingen zijn.
 - bekijk de samenstelling van het beheer.
 - sluit het beheer aan bij de hotspots?
 - is de kwaliteit van het beheer voldoende voor de soorten die het moeilijk hebben in dit gebied (er zijn steeds meer gegevens hierover bekend bij het collectief)
 - zijn er andere factoren zoals predatie, onrust, bomen, betreding die een rol kunnen spelen?
5. Kaart de polder analyse aan bij boeren of burens en probeer de situatie polderbreed aan te pakken.

1. INLEIDING

2025 is het 4e jaar op rij dat DNatuur (een deel van) de weidevogels in de Lopikerwaard gemonitord heeft. Het veldwerk van de monitoring is voor een deel uitgevoerd door de veldmedewerkers van het collectief. De monitoring wordt gebruikt om het uitgevoerde beheer te toetsen en samen met de deelnemers te verbeteren. Meer inzicht in hoe de vogels de polders gebruiken, draagt bij aan het draagvlak en bescherming van de broedende vogels. Lerend Beheren!

Collectief Lopikerwaard zet de resultaten van de monitoring in om in gesprek te blijven met haar deelnemers. Zowel tijdens het seizoen en het veldwerk als na het seizoen. Het contact tussen DNatuur, het team en deelnemers van het collectief is een belangrijke schakel in het (succesvolle) beheer van weidevogels.

In dit rapport gaan we in op de aantalsontwikkelingen van de belangrijkste weidevogels en hun broedsucces. Er is dit jaar gestart met een gestandaardiseerde werkwijze voor het beoordelen van de beheermaatregelen Plasdras en Kruidenrijk grasland. Deze habitatmonitoring vergelijken we met de aanwezigheid én de mate van broedsucces van de weidevogels.

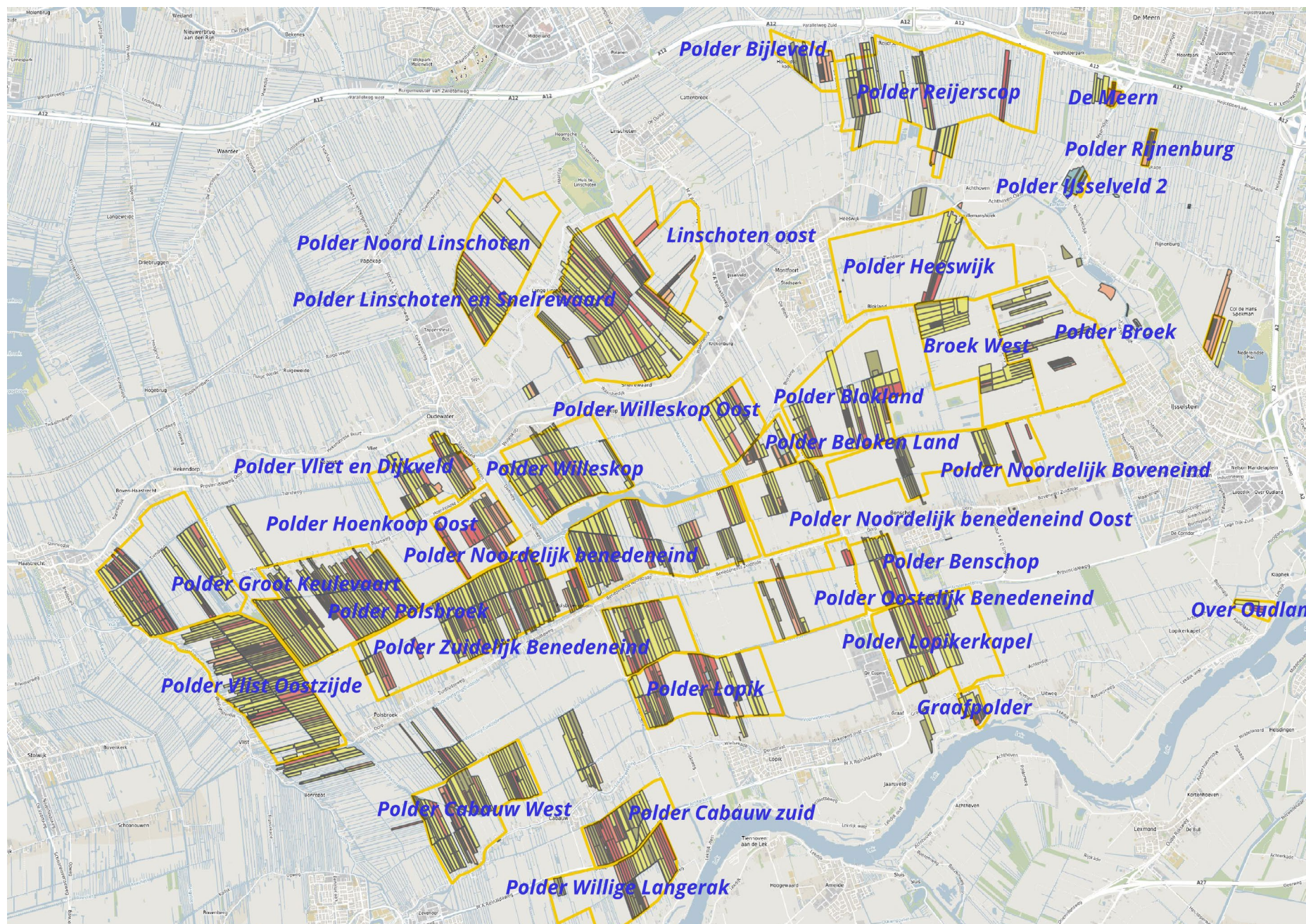
Het succesvol opgroeien tot vliegvlug kuiken is waar het om gaat bij de bescherming van weidevogels. En dat is iets waar het collectief met haar agrarische leden best goed in is.

1.1 Werk-en telgebied

Het werkgebied van Collectief Lopikerwaard is groot, zo'n 15.000 hectare tussen Lek, Vlist, IJsselstein en Oudewater. In dat gebied helpt het collectief agrariërs om op een verantwoorde manier invulling te geven aan natuurbeheer op agrarische bedrijven. DNatuur heeft (net als de jaren 2022 tot en met 2024) beheermonitoring uitgevoerd in een aantal gebieden (afb.1). Het gaat daarbij in totaal om 6600 hectare weidevogelgebied, met zowel grasland als bouwland (mais). Kenmerk van de Lopikerwaard zijn de open polders. Veel polders zijn

groot, zo groot dat ze niet in één dag geteld kunnen worden. Deze polders worden in opeenvolgende dagen geteld. In de polders zijn doorgaans weinig bosjes of andere landschapselementen aanwezig. De ontwatering verschilt, maar is vaak goed waardoor redelijk intensieve landbouw mogelijk is. Dat leidt tot grazig land met veel en mals gras. Tot een bepaalde mate is dit gunstig voor weidevogels, maar intensief landgebruik leidt vaak tot een te snelle grasgroei en bewerkingen in het broedseizoen waardoor er echt rekening met de weidevogels gehouden moet worden om deze te beschermen.

Afb. 1: Alle door Collectief Lopikewaard en DNatuur gemonitorde gebieden (geel), alle gebiedsnamen (blauw) en alle percelen met een vorm van weidevogelbeheer (gekleurde perceelvlakken).

Naam	Telmethode	Oppervlakte (ha)
Polder Willeskop	BTS	213
Polder Linschoten en Snelrewaard	BTS	423
Polder Zuidelijk Benedeneind	BTS	121
Polder Blokland	BTS	280
Polder Noordelijk benedeneind	BTS	350
Polder Noordelijk benedeneind Oost	BTS	166
Polder Lopikerkapel	BTS	233
Graafpolder	BTS	19
Polder Benschop	BTS	87
Polder Cabauw West	BTS	230
Polder Lopik	BTS	223
Polder Beloken Land	BTS	62
Polder Noord Linschoten	BTS	234
Polder Broek	QBM	270
Polder Bijleveld	BTS	55
Polder Vliet en Dijkveld	BTS	125
Polder Reijerscop	BTS	470
Polder Vlist Oostzijde	BTS	325
Polder Groot Keulevaart	BTS	330
Polder Hoenkoop	BTS	317
Polder Hoenkoop Oost	BTS	123
Polder Polsbroek	BTS	391
Polder Cabauw zuid	BTS	104
Polder Willige Langerak	BTS	183
Polder Oostelijk Benedeneind	BTS	160
Polder Noordelijk Boveneind	BTS	244
Polder Willeskop Oost	BTS	82
Linschoten oost	BTS	151
Broek West	BTS	244
Polder Heeswijk	QBM	350
Polder IJsselveld 2	QBM	5
Polder Rijnenburg	QBM	7
De Meern	QBM	6
Polder IJsselveld	QBM	12
Over Oudland	QBM	15
totaal telgebieden		6610

Afb. 2: Tabel met namen telgebieden, telmethode en oppervlakte. (QBM: QuickScan Beheer Monitoring: methode om schetsmatig vogels in kaart te brengen. BTS: Bruto Territoriaal Succes: methode volgens strikte regels om verloop van een broedseizoen van een telgebied in kaart te brengen).

1.2 Monitoring

De monitoring is uitgevoerd volgens de methode Beheermonitoring BTS+, waarbij gekeken werd naar het gedrag en het succes van broedparen met (bijna) vliegvlugge kuikens. De monitoring is in 2025 uitgevoerd in drie telrondes, zowel in percelen met vastgelegd weidevogelbeheer als daarbuiten. Om een volledig beeld van de weidevogelstand te krijgen is gemonitord in de periode 15 tot 30 april (R1), 15 tot 29 mei (R2), en 6 tot 14 juni (R3). Deze periodes zijn in overleg met de gebiedscoördinator gekozen als signaaldatum voor eventuele aanpassingen in het (last minute) beheer en als graadmeter voor de weidevogelstand in de Lopikerwaard (lange termijn). Tijdens de telronden is steeds min of meer dezelfde volgorde van telgebieden aangehouden waardoor ieder gebied een interval kende van 2-4 weken. De basis voor de monitoringstechniek is de methode die voor BMP-tellingen (Broedvogel Monitoring Project, halverwege de jaren '90 ontwikkeld door Sovon) wordt toegepast in grasland. Alle waarnemingen zijn gebaseerd op gedrag van vogels, er worden geen nesten of kuikens gezocht. Alle soorten van het boerenland werden genoteerd, behalve meerkoeten (dit zijn er zo veel dat hier onevenredig veel werk aan zou zijn, terwijl het agrarisch natuurbeheer er niet op gericht is). In het veld werden alle vogels genoteerd, ook vogels die geen echte binding hadden met het gebied (niet-territoriale vogels). In deze rapportage zijn deze vogels zonder binding (overvliegend, rustende groep, enkele vogel zonder binding) uit de databestanden gefilterd. De percelen waarop beheer is afgesloten worden betreden om een compleet en gedetailleerd beeld te krijgen. Binnen telgebieden (afb. 1) werden daarom twee vormen van monitoring toegepast: –in percelen met een weidevogelcontract werd een Mozaïekscan (ook wel BTS telling genoemd) uitgevoerd, waarbij de percelen betreden werden om een gedetailleerdere telling te kunnen doen en alarmtelling voor grutto, tureluur, kievit en scholekster uit te voeren. In percelen zonder weidevogelcontract ('witte gebieden') werden vanaf openbare plaatsen en naastgelegen beheerpercelen de vogels in kaart gebracht met de veldmethode van BMP.

Deze percelen werden niet betreden. De monitoring werd gezamenlijk door DNatuur en medewerkers van het Collectief uitgevoerd, Per dag werden per teller 1 of meer telgebieden onderzocht, waarbij de veldgegevens in de veld-app van de BFWW werden ingevoerd. In deze rapportage wordt verder geen onderscheid gemaakt tussen de door het Collectief en door DNatuur gemonitorde gebieden. Na het invoeren in de BFWW-app kon het team van het Collectief de stippenkaart zelf inzien en versturen aan de agrariërs, bijvoorbeeld voor last-minute beheer.

Daarnaast is een aantal gebieden door medewerkers van het collectief volgens de methode QBM (Quickscan Beheer Monitoring) geteld. Het betreft dan meestal gebieden die geen echte begrenzing hadden in de vorm van een weg, bomenrij of breed water. In afb. 2 is te zien welke methode is gebruikt. Ook is hierin de oppervlakte van de telgebieden weergegeven.

In een aantal gebieden is Monitoring Habitatkwaliteit volgens landelijk protocol van Boeren natuur toegepast.

2. WEIDVOGELS EN HET WEER

Het weer is een grote externe factor bij de bescherming van weidevogels. Een nat of droog voorjaar kan een enorm verschil maken. Het klimaat heeft op langere termijn effect op het verdwijnen of verschijnen van soorten in het gebied. De praktijk leert dat we allerlei regelingen en afspraken kunnen maken op het gebied van natuurbeheer, maar dat hier altijd een zekere flexibiliteit en veel variatie in moet zitten om in te kunnen spelen op het weer. Weidevogelbeschermers verzochten wel eens dat het weer een grotere invloed heeft dan welk beheercontract ook. De grasgroei wordt erg beïnvloed door het weer en speelt een rol in het succes van de vogels door het moment van maaien maar ook door de doorloopbaarheid en aantrekkelijkheid voor insecten als voedselbron.

Het KNMI meldt over het voorjaar van 2025: “Zacht, zeer droog en zeer zonnig.”

In navolging van 2024 was het voorjaar van 2025 zachter dan het langjarig gemiddelde. Opvallend waren de hoge maximumtemperaturen. Alle drie de maanden waren zachter dan gebruikelijk. Maart was vrij zacht met een gemiddelde temperatuur van 7,1°C. April was zeer zacht. Voor de weidevogels was het zachte weer gunstig. Voor de oudervogels is het bodemleven de belangrijkste voedselbron. Hogere temperaturen maakt dat het bodemleven wel op gang komt.

Om bij het voedsel in de grond te komen met een vogelsnavel is redelijk zachte grond nodig, door plasdrassen of wel door regen.

De regen kwam echter niet. Maart was zeer droog met over het land gemiddeld maar 6 millimeter neerslag ten opzichte van de normale 53 millimeter. April was iets minder droog, maar de hoeveelheid neerslag lag met 30 millimeter neerslag nog steeds ruim onder het langjarig gemiddelde van 40 millimeter. Mei was met gemiddeld 32 millimeter neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 55 millimeter ook droog. Dat maakte het voorjaar van 2025 de op twee na droogste lente sinds 1906.

Het neerslagtekort (het verschil tussen de neerslag en de verdamping) stond aan het einde van de lente gemiddeld over het land op ongeveer 125 millimeter.

3. AGRARISCH NATUURBEHEER IN DE LOPIKERWAARD

Agrarisch natuurbeheer via het Agrarisch Collectief Lopikerwaard vindt in de Lopikerwaard al decennia plaats. Beheer van de ‘eigen’ natuur is onderdeel van vrijwel elk agrarisch bedrijf. De boeren van Collectief Lopikerwaard worden daarin gesteund door een team professionals, mensen die regels, geldstromen, bedrijfsvoering en ecologie samen laten komen.

Via contracten worden afspraken gemaakt voor langere of kortere tijd met ongeveer 200 boeren (2025), die bijvoorbeeld legsel zoeken en beschermen, water op hun land pompen, vaste mest op het land brengen of een rustperiode creëren in het broedseizoen. De totale oppervlakte aan weidevogelcontracten is bijna 4000 hectare (een flinke toename ten opzichte van 2024, toen het ging om 2600 hectare!). In dit rapport beperken we ons vooral tot het beheer in gebieden waar vogels zijn geteld, te zien in bijlage 1. In de telgebieden:

- Ruim 3500 ha. Weidevogelbeheer.
 - Waarvan bijna 1742 ha. Legselbescherming.
 - Waarvan 1324 ha. Kuikenland (ook wel zwaar beheer genoemd). Een verdubbeling ten opzichte van 2024!
- Er zijn in 2025 130 plasdras percelen gerealiseerd (2024: 80).
- 500 ha. beheer valt buiten de telgebieden.

Niet iedereen doet mee met collectief agrarisch natuurbeheer. Door onder andere intensivering van sommige bedrijven en zwaardere eisen om aan agrarisch natuurbeheer mee te doen zijn in de loop der jaren soms vrij grote gaten ontstaan in het gecontracteerd natuurbeheer, de zogenaamde ‘witte gebieden’. Deze zijn in afbeelding 1 zichtbaar als percelen die niet zijn ingekleurd. In bijlage 1 zijn alle oppervlakten beheer

per telgebied te zien, maar ook het ‘witte gebied’ in een telgebied. In de telgebieden gaat het om 3174 hectare, in zo’n 40% is zonder weidevogelcontract.

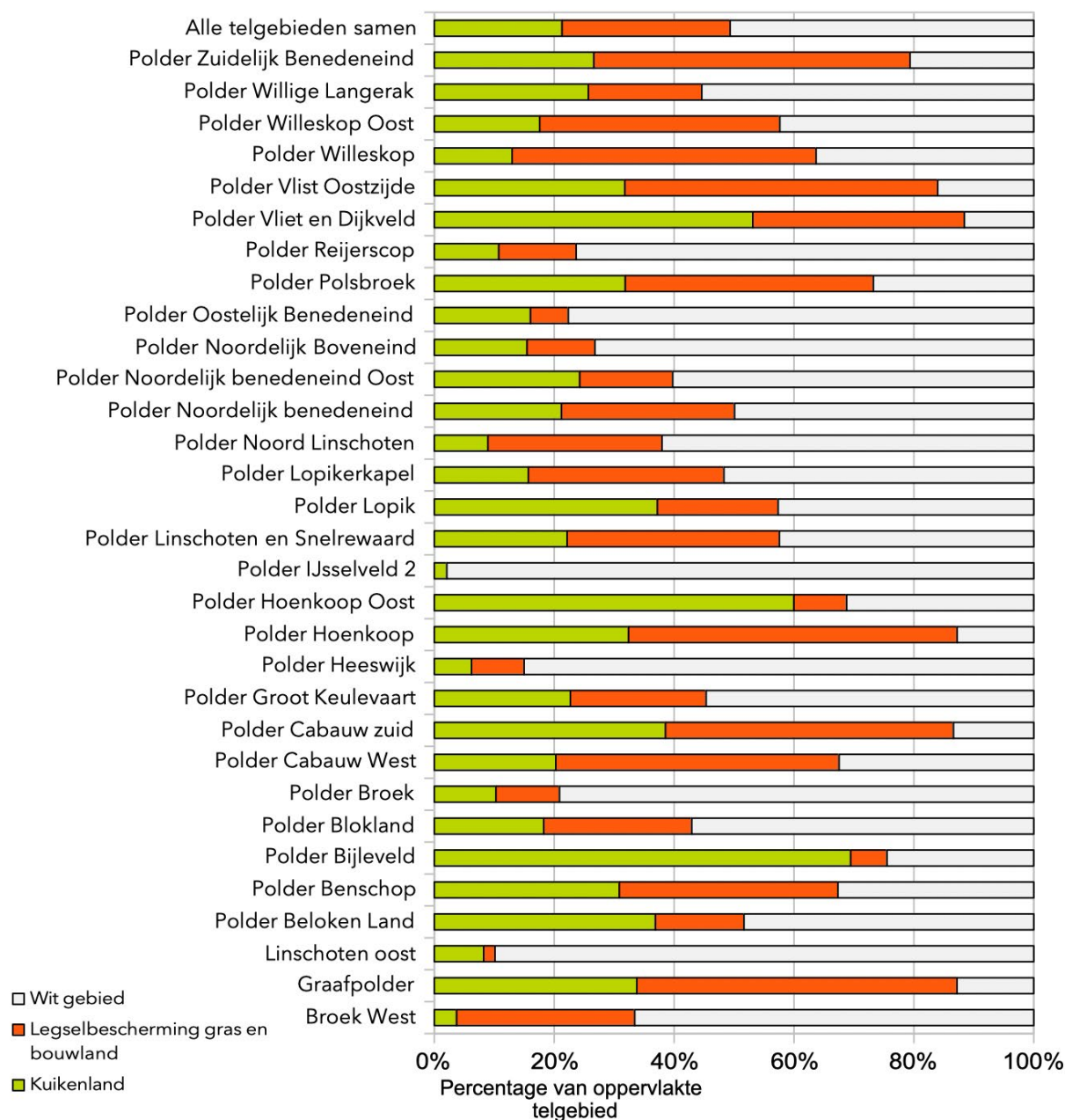
Wit gebied wil niet zeggen dat er geen natuurbeheer plaatsvindt; soms vindt (weidevogel-, botanisch-, biodiversiteits-) beheer plaats via andere partijen zoals melkfabrieken en keurmerken. Echter, de kans dat een broedsel succesvol is, blijkt in wit gebied duidelijk lager dan in percelen met legselbescherming of kuikenland.

Als we kijken naar de verhoudingen tussen soorten beheer zien we behoorlijke verschillen per polder. In afb. 3 (en in bijlage 1) zijn verschillende pakketclusters en verhoudingen daartussen te zien:

- Totaal beheer: oppervlak van alle weidevogelpakketten in een telgebied.
- Wit gebied: oppervlak van telgebied zonder weidevogelpakket.
- Legselbescherming op gras- en bouwland.
- Kuikenland: alle pakketten behalve legselbescherming en ruige mest, pakketten met een rustperiode, zoals verlate maaidata en voorweidepakketten, maar ook kruidenrijk gras, plasdras, extensief weiden enzovoort.

Met deze pakketclusters kunnen we eenvoudig berekenen hoe de verhouding is tussen:

- Kuikenland ten opzichte van alle weidevogelbeheer in een gebied. De gemiddelde verhouding voor alle telgebieden is 38% (2024: 27%) kuikenland ten opzichte van alle weidevogelbeheer.
- Kuikenland ten opzichte van hele telgebied, inclusief wit gebied (percelen zonder contract). We gaan er van uit dat de begrenzing van de telgebieden min of meer op de grenzen van leefgebieden van territoriale vogels is gebaseerd. Alle land daarbinnen is in principe belangrijk voor een soort als de grutto, ook het wit gebied. Het gemiddeld percentage kuikenland in de telgebieden (incl. wit gebied) is 20% (2024:12%).

Afb. 3: Oppervlakten verschillende soorten beheer in de telgebieden en de verhouding daartussen.

Uitbreiding

Het is spectaculair hoe Collectief Lopikerwaard samen met de agrariërs het weidevogelbeheer in een jaar met 1400 hectare heeft uitgebreid. Dat is een kwantitatieve toename van ongeveer 50%. Nog mooier is het feit dat deze toename vooral te vinden is in kuikenland, waaronder een toename in een jaar met 50 plasdrassen.

Minstens zo belangrijk is de kwalitatieve verbetering van het mozaïek. Het kuikenland is gebiedsbreed verhoudingsgewijs flink toegenomen: van 27% (2024) naar 38% (2025) van het beheeremozaïek en van 12% (2024) naar 20% (2025) gebiedsbreed. Er zijn veel meer percelen met voedsel, veiligheid en variatie voor onder andere de grutto.

Dat wil zeggen: op papier. Want wat telt is de werkelijke kwaliteit van het leefgebied. Om deze Habitatkwaliteit te meten heeft het Collectief een methode toegepast voor plasdras percelen, hierover later meer. En uiteindelijk vertellen de aantallen vogels en het BTS (broedsucces) of het beheeremozaïek slaagt of niet.

4. VOGELS

Legselbeheer of kuikenland, wit gebied of plasdras, uiteindelijk gaat het er om zo veel mogelijk weidevogels succesvol te laten broeden en de kuikens vliegvlug te krijgen. Daarom is ook in 2025 een gebiedsbrede monitoring uitgevoerd. In dit hoofdstuk gaan we in op de resultaten van die monitoring. Dat doen we met behulp van een aantal termen:

- Broedparen: vogels die een nest hebben of willen beginnen.
- Gezinnen: vogels met kuikens.
- Territoria: vogels die een nest hebben, willen beginnen of al kuikens hebben.
- Territoriale waarneming of -vogel: waarneming waarbij uit het gedrag blijkt dat het gaat om een vogel die baltst, een paar vormt, een nest heeft of jongen heeft. Enkele vogels die eten, in een groep rusten/eten of hoog overvliegen zonder binding aan het telgebied gelden niet als territoriale waarneming.
- Bruto Territoriaal Succes (BTS): een percentage dat aangeeft hoeveel grutto's (de enige soort waar BTS goed voor is te bepalen met de toegepaste monitoringmethode) die in R1 (april) broedpaar waren in mei ook als gezin zijn waargenomen. Een hoog percentage betekent een goed BTS, omdat dan veel broedparen ook gezin zijn geworden en de kans op vliegvlugge jongen dan (relatief) groot is.
- Hotspot: plaats waar veel vogelterritoria dicht bij elkaar zijn waargenomen.
- Hotspotkaart of heatmap: kaart met hotspots.

Deze verschillende soorten gegevens zijn verwerkt in tabellen, grafieken en kaarten. Zo zijn gegevens inzichtelijk van alle telgebieden en op de kaart kan een agrariër aardig ontdekken hoe het op het eigen bedrijf met de weidevogels was gesteld. We beginnen groot, met hotspotkaarten van het hele gebied. In de analyse zullen we steeds meer schuiven naar detailniveau en eindigen met de BTS voor grutto per telgebied.

4.1 Vogels op de kaart

Stippen- en hotspotkaarten zijn onmisbaar om weidevogelbeheer tijdens het broedseizoen te helpen en achteraf te evalueren. In deze paragraaf kijken we naar de kaarten van de verschillende telronden en zullen we analyseren in welke beheercategorie de vogels zich bevonden. Zelf analyseren kan met met bijlage 2, 3 en afb. 4-6.

R1 (tweede helft april) 2025 (afb.4)

In deze periode zijn de meeste vogels net gevestigd of hebben een nest. De meeste dieren zullen de komende weken plaatsgebonden zijn en afhankelijk van wat er in het territorium gebeurt. Geen hotspot maar wel beheerpercelen betekent een gemiste kans bij de vestiging van de vogels.

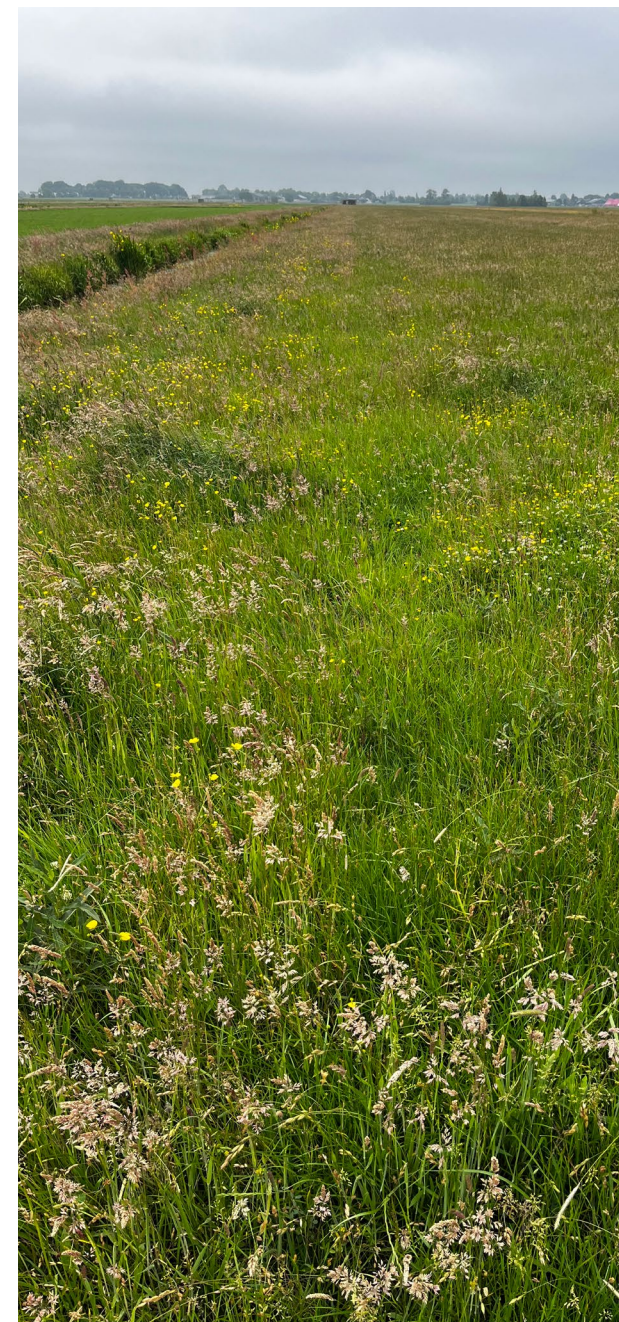
Ook zijn er op een aantal plaatsen nog hotspots in wit gebied te zien. Ook deze plaatsen verdienen aandacht en zouden zo snel mogelijk weidevogelbeheer moeten krijgen.

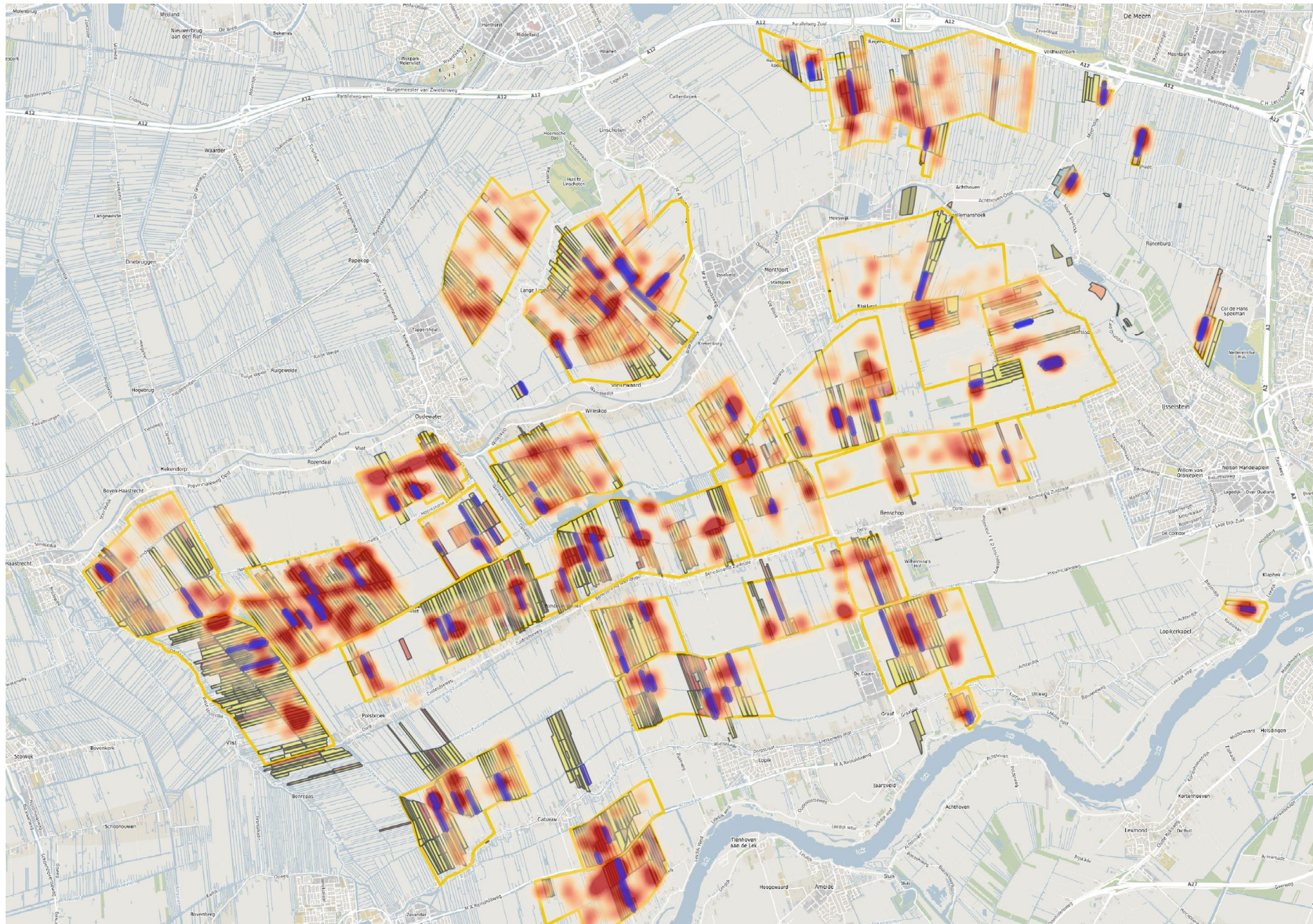
R2 (tweede helft mei) 2025 (afb. 5)

In de tweede helft van mei hadden veel vogels (in ieder geval het grootste deel van de grutto's) jongen en konden ze zich weer door het gebied verplaatsen. We zien dan ook dat -net als in voorgaande jaren- vooral de witte gebieden vaak leger worden en dat de plekken waar plasdras percelen zijn drukker worden. Toch zien we ook in wit gebied nog wel (zwakke) hotspots van vogelconcentraties.

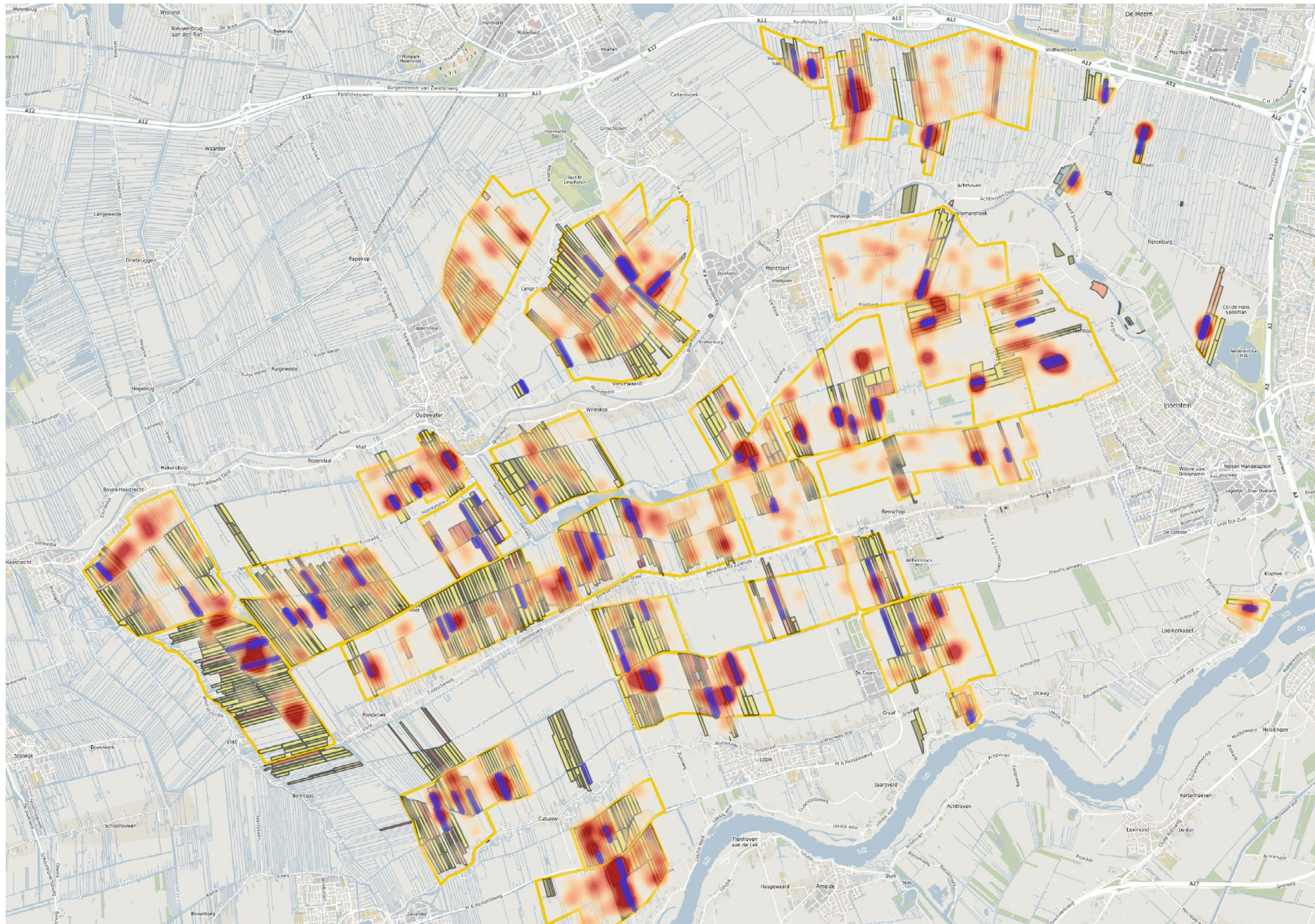
R3 (eerste helft juni) 2025 (afb. 6)

In dit deel van het voorjaar zijn de meeste gruttogezinnen al uit elkaar (en hopelijk zijn de jongen grotendeels uitgevlogen). De hotspots bestaan vooral uit Kieviten, tureluurs maar ook eenden en scholeksters. De hotspots liggen vaak nog bij plasdras percelen. De kaarten van deze telronde (afb. 6) laten zien dat in juni het broedseizoen echt nog niet voorbij is. De ervaring leert dat goede plasdras percelen tot ver in juli vogels een plek bieden!

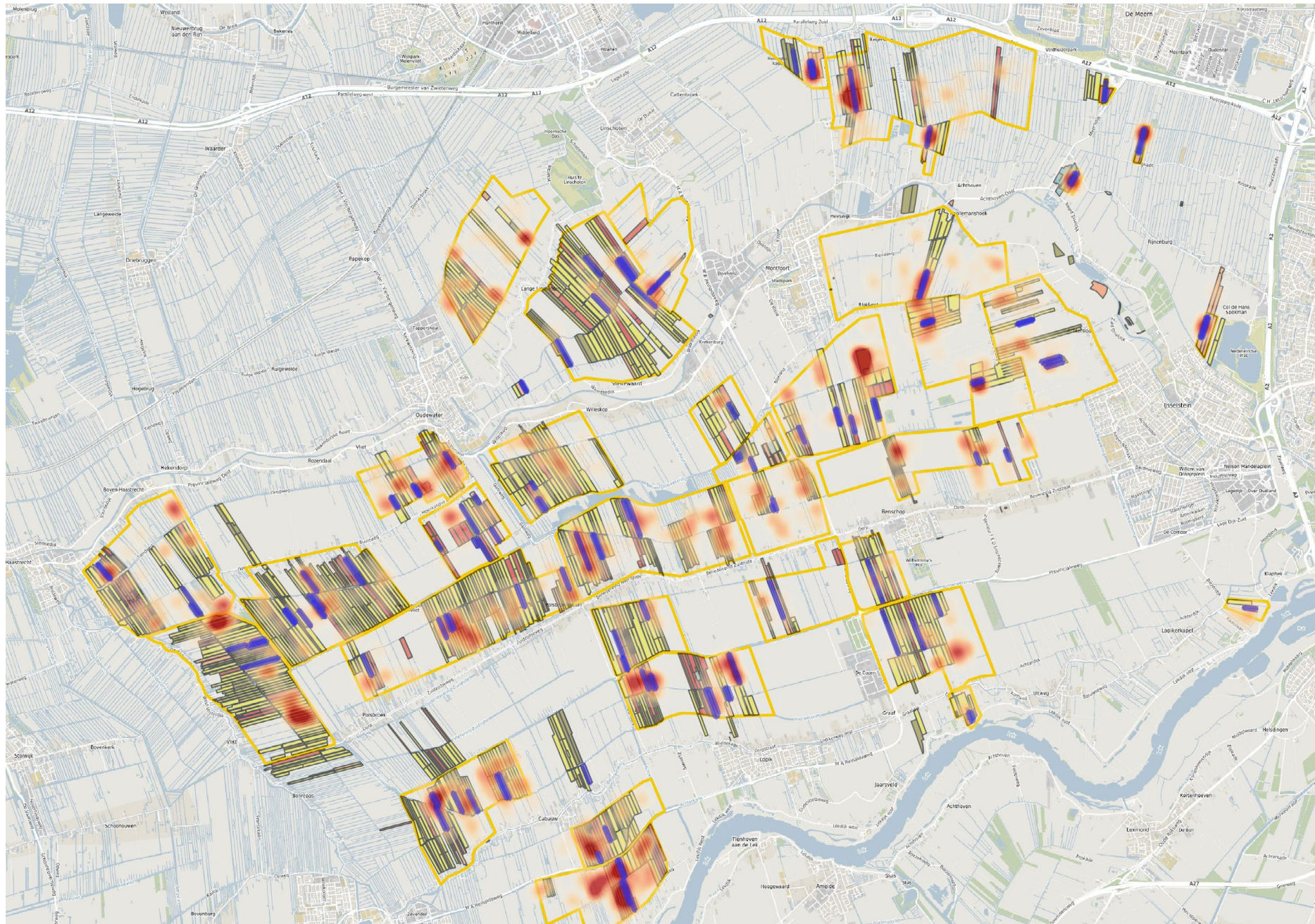

Afb. 4: Heatmap (rode vlekken) die de dichtheid van territoria in de tweede helft van april (R1) in het gebied aangeeft ten opzichte van de beheerpakketten.

Afb. 5: Heatmap (rode vlekken) die de dichtheid van territoria in de tweede helft van mei (R2) in het gebied aangeeft ten opzichte van de beheerpakketten.

Afb. 6: Heatmap (rode vlekken) die de dichtheid van territoria in de eerste helft van juni (R3) in het gebied aangeeft ten opzichte van de beheerpakketten.

4.2 Habitatkwaliteit van plasdras

Om op lange termijn te kunnen overleven, hebben weidevogelpopulaties meer dan alleen voldoende oppervlakte beheer nodig, bleek ook uit de rapportages van afgelopen jaren. Minstens zo belangrijk is een goede kwaliteit van het leefgebied. Een bekend voorbeeld is grasland met een rustperiode: dit kan in cijfers voldoende leefgebied opleveren voor alle grutto's in een polder, maar als het gras te hard groeit hebben de vogels er alsnog niets aan omdat de jongen er niet in kunnen lopen. Ook een plasdras in een dicht woud van lang gras is op papier mooi maar in de praktijk van weinig waarde. Naast kwantiteit is kwaliteit nodig! Die kwaliteit kunnen we meten door te monitoren of er vogels aanwezig zijn in een beheerperceel, maar dat kan afhankelijk zijn van meer factoren dan alleen de kwaliteit van het perceel zelf. Daarom zijn de medewerkers van het collectief in 2024 begonnen met monitoring van habitatkwaliteit plasdras en kruidenrijk grasland (protocol Boeren Natuur). Daarbij wordt een perceel beoordeeld op een aantal factoren:

Monitoringscriteria plasdras:

- Grashoogte rond de plas-dras, midden op en aan de randen van een kruidenrijk grasland perceel
- Vegetatiestructuur
- Breedte van de slikranden
- Mate van kruidenrijkdom

Monitoringscriteria kruidenrijk grasland

- Grashoogte in het midden van het perceel
- Grashoogte aan de rand van het perceel
- Grasstructuur in het midden van het perceel
- Grasstructuur aan de rand van het perceel
- Kruidenrijkdom in het midden van het perceel
- Kruidenrijkdom aan de rand van het perceel

Jaarlijks wordt ongeveer 1/3 van de plasdrassen en kruidenrijk grasland gemonitord (2025: 53 plasdrassen). De habitatmonitoring vond plaats in de twee weken voor de BTS+ telrondes. Plasdrassen zijn in totaal 3x gemonitord. Kruidenrijk grasland is 2x gemonitord, alleen

voor de tweede en de derde weidevogeltelling. Dit in verband met de geringe vegetatie ontwikkeling voor de eerste ronde. Dit is het tweede jaar dat er habitatmonitoring plaatsvindt. Het eerste jaar was een pilot en het aanscherpen van de vragen ten behoeve van de monitoring. Dit is het eerste jaar dat de resultaten zijn geanalyseerd. Bij de analyse ligt de focus dit jaar op de plasdrassen. De meeste plasdrassen liggen wel op een perceel met kruidenrijk grasland.

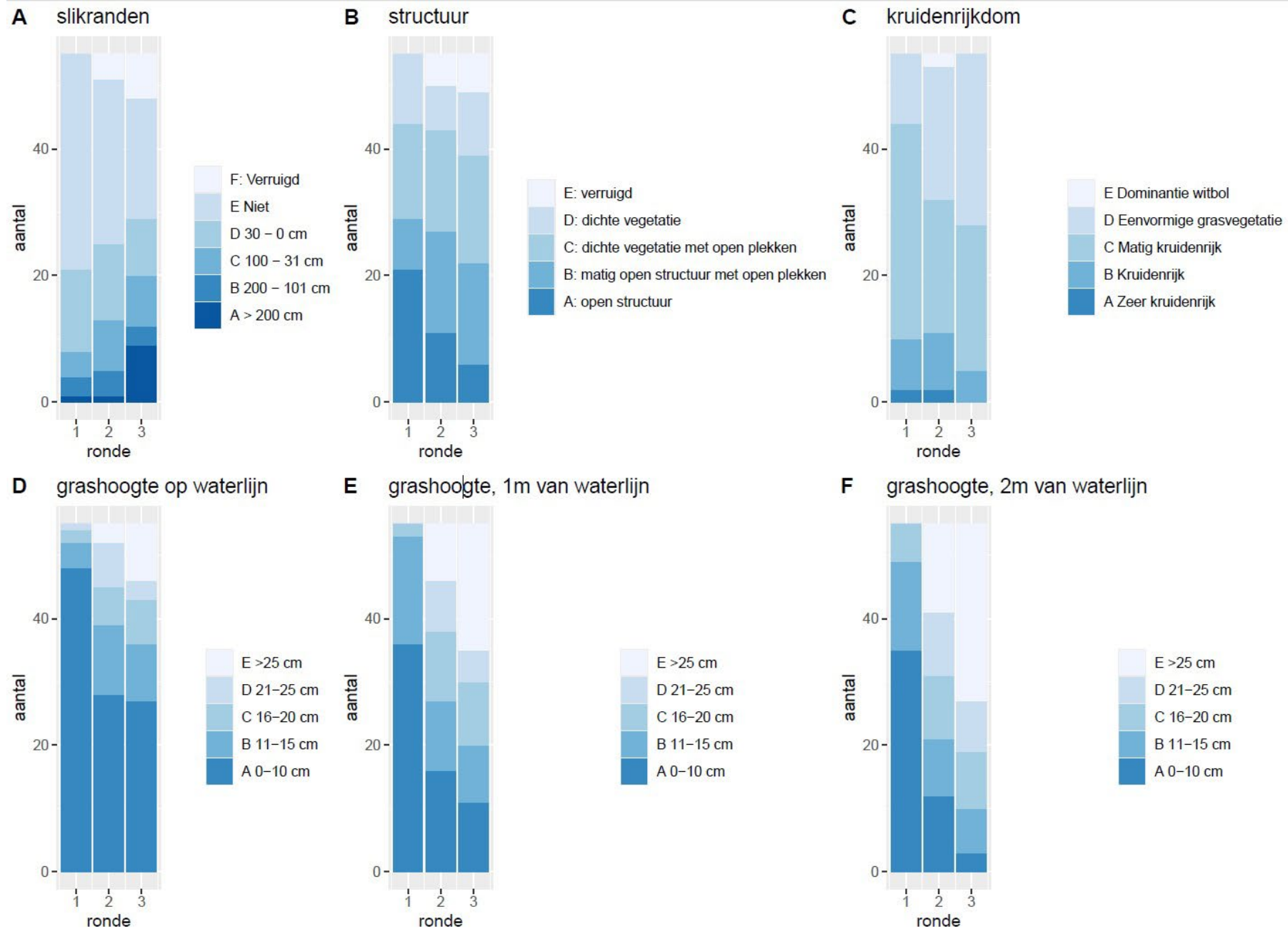
Uiteindelijk doel is Lerend Beheren, tijdens het broedseizoen en op langere termijn bijsturen om samen geschikt kuikenland te realiseren

Resultaten monitoring plasdrassen

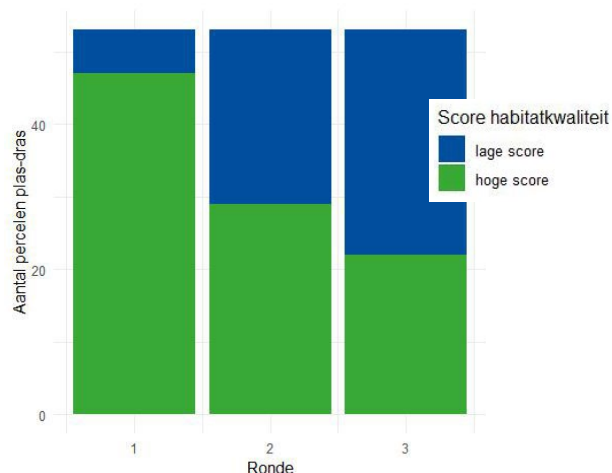
Als eerste kijken we naar de algemene staat van de plas-drassen (afb. 7). Verschillende eigenschappen van de plasdras gemonitord, zoals de slikranden en de kwaliteit van het gras. Deze eigenschappen geven een beeld van hoe geschikt de plas-dras is voor het grootbrengen van weidevogelkuikens. Natuurlijk stelt elke weidevogel net iets andere eisen aan het habitat. De Grutto en de Tureluur houden bijvoorbeeld van langer gras dan de Kievit. Maar over het algemeen zien we antwoord A, B en C als geschikt voor weidevogels en antwoord D, E, F als minder geschikt. Alleen bij slikranden zien we antwoord D: een slikrand van 0 – 30 cm ook als geschikt.

Door de scores van de verschillende eigenschappen van de plas-drassen te middelen, zijn de plas-drassen ingedeeld in de categorie hoge score en lage score (afb. 8). Op basis van deze indeling, zou in ronde 2 iets meer dan de helft van de plas-drassen geschikt zijn voor weidevogels in het broedseizoen. Verderop in dit rapport wordt deze scores van de plas-drassen gebruikt om de habitatkwaliteit te vergelijken met het aantal weidevogelterritoria op de plas-drassen: trekken plas-drassen met een hoge score inderdaad meer weidevogels aan in het broedseizoen?

Afbeelding 7. Resultaten monitoring habitatkwaliteit

Afbeelding 8. Per meetronde het aantal plas-drasen met een hoge score en lage score op habitatkwaliteit. Berekening score: de plasdras krijgt voor elke eigenschap een aantal punten: antwoord A of B = 1 punt, antwoord C = 0,5 punt, antwoord D of E = 0 punten. Behalve voor slikranden, daar geldt: A, B en C = 1 punt, D = 0,5 punt, E of F = 0 punten. Als het gemiddelde hoger is als 0,5, dan krijgt de plas-dras een hoge score. Anders krijgt de plas-dras een lage score.

4.3 Vogels in aantal

Het uiteindelijk doel van weidevogelbeheer is het beschermen van vogels in hun territorium, zodat daar jonge vliegvlugge vogels uit voorkomen. Hoe meer territoria in beeld zijn, des te meer vogels beschermd kunnen worden. In 2025 zijn in drie telronden 7882 territoriale waarnemingen gedaan in de Lopikerwaard. In 2024 waren dit 7500 territoria, dus het aantal territoria dat in beeld is stijgt. In afb. 9 zien we de ontwikkeling van diverse soorten in de loop der jaren. Links zijn de absolute aantallen territoria weergegeven, onafhankelijk van de grootte van het totale telgebied. Rechts zijn de dichtheden van soorten per 100Ha weergegeven. Ertussen staan per soort de procentuele toe- of afname over de hele periode weergegeven (2025 vergeleken met 2022).

Opvallend is de toename van bijna alle soorten, zowel in absolute aantallen territoria als in dichtheid per 100Ha. Ook valt in afb. 9 op dat van veel soorten (zoals de grutto en de slobbeend, maar ook de kievit) de absolute aantallen territoria in 2024 het hoogst waren in de afge-

lopen jaren. 2024 was voor veel soorten een goed jaar, met uitzonderingen.

Per soortgroep in de loop der jaren:

Steltlopers: De tureluur is spectaculair ruim in aantal verdubbeld in 4 jaar. Ook omgerekend naar aantal territoria per 100Ha zien we een flinke toename. Ook de grutto neemt toe in aantal en dichtheid, net als de scholekster. De kievit blijft achter: wel een toename van het aantal territoria, maar omgerekend naar 100Ha betekent dit een afname te opzichte van 4 jaar geleden.

Eenden: De meeste eendensoorten namen in 4 jaar tijd toe in aantal. Vooral de bergeend nam toe. De zomertaling nam slechts licht in dichtheid toe, maar gezien de gevoeligheid van deze soort is dit een mooi resultaat. Opvallende verliezer is de slobbeend.

Kleine zangers: zowel de gele kwikstaart als de veldleeuwerik zijn behoorlijk in aantal en dichtheid toegenomen.

	2022	2023	2024	2025	ontwikkeling territoria in 4 jaar	2022 dichtheid/100Ha	2023 dichtheid/100Ha	2024 dichtheid/100Ha	2025 dichtheid/100Ha	ontwikkeling dichtheid/100Ha in 4 jaar
	territoria	territoria	territoria	territoria		5600Ha	3892Ha	5628 Ha	6610Ha	
steltlopers										
grutto	372	414	544	487	31%	6,6	10,6	10,0	7,4	11%
kievit	934	688	1020	991	6%	16,7	17,7	18,1	15,0	-10%
scholekster	208	179	272	297	43%	3,7	4,6	4,8	4,5	21%
tureluur	175	224	261	364	108%	3,1	5,8	4,6	5,5	76%
eenden										
Bergeend	48	42	70	88	83%	0,9	1,1	1,2	1,3	55%
Krakeend	158	148	240	236	49%	2,8	3,8	4,3	3,6	27%
Kuifeend	44	40	77	63	43%	0,8	1,0	1,4	1,0	21%
zomertaling	9	9	8	11	22%	0,2	0,2	0,1	0,2	4%
slobbeend	108	116	119	76	-30%	1,9	3,0	2,1	1,1	-40%
kleine zangvogels										
Gele kwikstaart	15	13	28	34	127%	0,3	0,3	0,5	0,5	92%
Veldleeuwerik	37	60	85	63	70%	0,7	1,5	1,5	1,0	44%
sterns										
Zwarte stern	50	45	48	10	-80%	0,9	1,2	0,9	0,2	-83%

Afb. 9: Werkelijke aantallen territoria en dichtheid (per 100Ha) van territoria in 2022, 2023, 2024, 2025. Ook is de procentuele toe- of afname van aantallen en dichtheid weergegeven.

Sterns (zwarte stern): deze soort lijkt erg te zijn afgenomen, met flinke schommelingen per jaar. Hopelijk is de wijze van monitoren (niet te dicht bij nesten, alleen vogels in de lucht tellen) hier de oorzaak van.

Soorten per telronde 2025

In bijlage 2 is voor de belangrijkste soorten weergegeven hoeveel territoria er gedurende de telronden werden gezien in 2025. Enkele soorten lichten we hier uit:

- **Gele kwikstaart:** Deze soort broedt in de Lopikerwaard vooral op maisland. We zien dan ook een dip in de aantallen na bewerking daarvan, in R1. Het is opvallend dat in gebieden zoals Reijerscop en Linschoten-Snelrewaard de aantallen gele kwikstaart vanaf R2 laag blijven, terwijl ze in andere gebieden soms juist verschijnen in die periode. Het lijkt er op dat kwikstaarten na verlies van het nest ergens anders opnieuw beginnen. Het betreft dan al late nesten (juni) waarbij het de vraag is of deze jongen nog groot worden (veel bewerking van land, sterke groei van mais).
- **Grutto:** stabiele totaalaantallen in R1 en R2. In de polders onderling zijn flinke verschillen zichtbaar. In aantal (met ongeveer 40 territoria in R1 zijn Vlist, Linschoten-Snelrewaard en Polsbroek topgebieden), maar ook in piekmoment: in ongeveer 10 gebieden is het aantal grutto's in R2 hoger dan in R1. Hier vindt instroom uit de omgeving, late broed of herbroed plaats. Gevolg hiervan is dat in veel gebieden ook in R3 nog vogels te vinden zijn.
- **Kievit:** van de bijna 1000 kievit territoria (R1) zijn er in juni (R3) nog bijna 500 over. Dat geeft aan dat er veel herbroed is door deze vroeg broedende soort. En herbroed door kievit betekent dat eerdere nesten verloren zijn gegaan. Latere nesten hebben doorgaans een lager broedsucces door bewerking van het land en door snel groeiende vegetatie (mais of gras).

- **Scholekster:** Deze soort had een erg stabiel broedseizoen.
- **Slobeend:** gedurende het broedseizoen nemen de aantallen slobeenden erg snel af. Dat kan verschillende oorzaken hebben: verlies van nest, jongen of niet waarnemen van ouders met jongen.
- **Tureluur:** de aantallen van deze soort ontwikkelen zich normaal. Opvallend zijn de hoge aantallen in R3.

- **Veldleeuwerik:** deze soort is redelijk stabiel in R1 en R2, maar neemt in R3 af. Idealiter zou dat niet zo zijn, want de veldleeuwerik brengt tot ver in juli legsels groot (meer achter elkaar).
- **Zomertaling:** neemt na R1 erg snel af in aantal.
- **Zwarte stern:** deze soort is (hopelijk) onderteld.

4.4 Vogels en beheerpakketten

Het beheermosaïek heeft effect, dat blijkt uit de hotspotkaarten waarin we zien dat de meeste vogels zich binnen beheer bevinden. Maar welk pakket is nu het meest effectief? Dat verschilt per soort. In afbeelding 10 zien we dat bijvoorbeeld de grutto erg houdt van kwalitatief goed plasdras en kruidenrijk grasland. Bij de scholekster is deze voorkeur weer heel anders. Afb. 10 is te zien als een recept voor het beste beheermosaïek per soort, waarbij de beheerpakketten de ingrediënten zijn en de gekleurde balken het belang van die ingrediënten (niet de benodigde hoeveelheid).

In afb. 11 zien we of vogelsoorten al dan niet een sterke voorkeur hebben voor plasdras in het mozaïek. Grutto, tureluur en slobbeend kunnen eigenlijk niet zonder plasdras, maar de andere soorten redden zich prima zonder. Dit is een duidelijke onderscheid tussen de Grut-

to-groep (plasdras nodig in hotspot) en de Kievit-groep (akkerland nodig in hotspot).

4.5 Bruto territoriaal succes grutto

De BTS van grutto varieert per polder maar is voor alle telgebieden samen heel goed: 81% (afb. 12) percentage gruttogezinnen in R2 ten opzichte van broedparen in R1.

Beide cijfers zijn maar een getal, maar geven aan dat de reproductie van de grutto in de telgebieden uitstekend is geweest. Wel zijn er aanzienlijke verschillen tussen de gebieden (afb. 12) met veel percentages hoger dan 100%, wat inhoudt dat er instroom is uit andere gebieden of dat er grutto's in de broedfase niet zijn gezien.

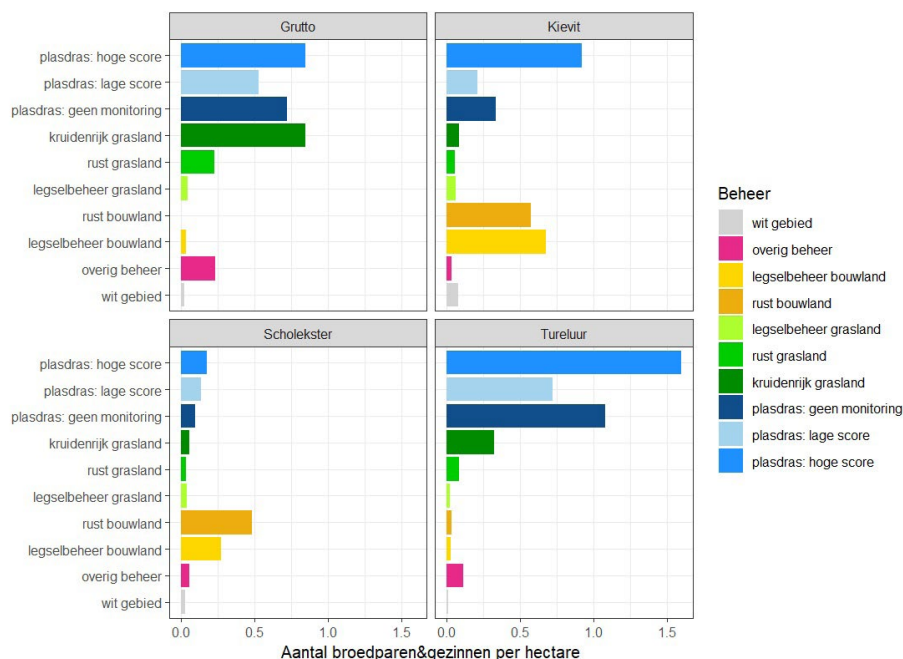
4.6 Kuikenland en BTS

In de meeste telgebieden is ruim voldoende kuikenland. In de hele Lopikerwaard is zelfs 2,7 hectare kuikenland per gruttopaar, bijna twee maal zo veel als de benodigde 1,4 Ha (afb. 12)!

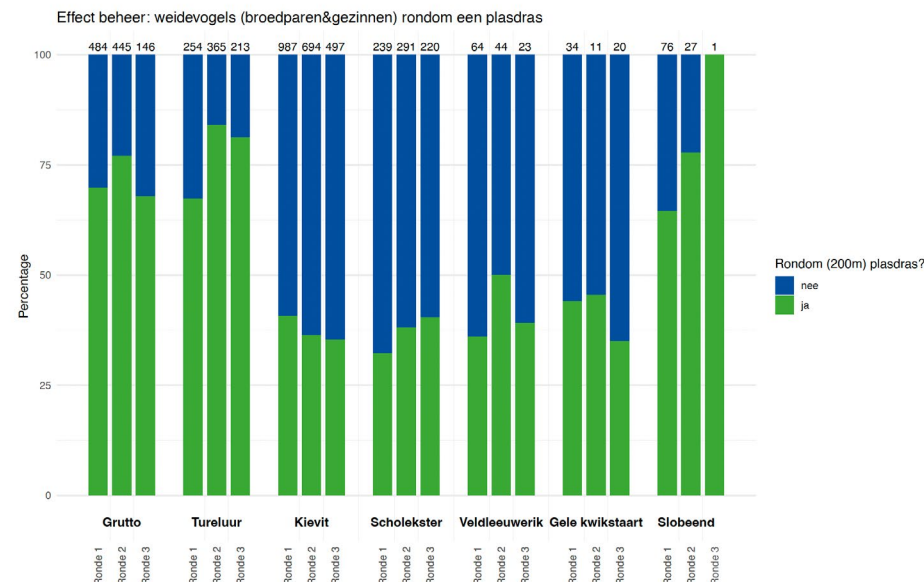
Gebiedsbreed is er genoeg kuikenland en ook een goede BTS!

Echter, als we naar de verschillende gebieden kijken, zien we het volgende:

- 84 % van de broedparen grutto leeft in een gebied waar in theorie voldoende kuikenland is
- 49 % van de broedparen grutto bevindt zich in een gebied waar de BTS voldoende is
- 45% van alle grutto broedparen bevindt zich in een echt veilig gebied waarbij de BTS voldoende is en waar ook voldoende kuikenland is

Afb. 10: Dichtheid belangrijkste vogels in verschillende beheerpercelen

Afb. 11: Voorkeuren van soorten voor de omgeving van een plasdras perceel.

Meer dan de helft van de grutto's nestelde in 2025 in een gebied waarvan de kwaliteit van het leefgebied onvoldoende was. Denk daarbij niet alleen aan oppervlakte beheer, maar ook predatie, verstoring, de kwaliteit van

het gras (beheer en wit gebied), bewerking van het land. Vooral bij de gebieden waar niet zowel voldoende kuikenland als een goede BTS zijn verdienen dit soort factoren nadere aandacht.

Telgebied	R1 broedparen	R1 gezinnen	R2 broedparen	R2 gezinnen	R3 broedparen	R3 gezinnen	maximum broedparen	BTS R2	kuikenland	Oppervlakte kuikenland per broedpaar
buiten telgebieden	6	2	0	6	0	3	6	33%	0,0	0
Broek West	9		2	6	0	8	9	67%	27,5	3,1
Linschoten oost	1		0		0		1	0%	11,9	11,9
Polder Beloken Land	28		8	14	0	1	28	50%	19,7	0,7
Polder Benschoop	9		1	3	0	3	9	33%	25,8	2,9
Polder Bijleveld	0		0	4	0	4	0		31,8	
Polder Blokland	16		11	12	0	5	16	75%	47,5	3,0
Polder Broek	4	5	0	9	0	0	4	225%	27,5	6,9
Polder Cabauw West	31		0	27	0	16	31	87%	43,5	1,4
Polder Cabauw zuid	20		0	21	0	4	20	105%	34,0	1,7
Polder Groot Keulevaart	17	2	0	40	0	9	17	235%	73,2	4,3
Polder Heeswijk	2		0	2	0	3	2	100%	21,7	10,9
Polder Hoenkoop	25		6	4	0	2	25	16%	94,2	3,8
Polder Hoenkoop Oost	8		0		0	2	8	0%	53,5	6,7
Polder IJsselveld	0		0		1		1		0,1	0,1
Polder Linschoten en Snelrewaard	41		3	16	0	1	41	39%	101,8	2,5
Polder Lopik	18		12	6	1	9	18	33%	76,1	4,2
Polder Lopikerkapel	17		0	14	0		17	82%	34,1	2,0
Polder Noord Linschoten	7		0	4	0		7	57%	20,1	2,9
Polder Noordelijk benedeneind	20	1	2	31	0	1	20	155%	20,1	1,0
Polder Noordelijk benedeneind Oost	7		0	3	0		7	43%	39,6	5,7
Polder Noordelijk Bovenend	3		3	1	2	4	3	33%	37,4	12,5
Polder Oostelijk Benedeneind	6		1	1	0	1	6	17%	24,2	4,0
Polder Polsbroek	34	3	0	21	0	8	34	62%	112,1	3,3
Polder Reijerscop	8	4	1	20	0	9	8	250%	49,5	6,2
Polder Rijnburg	1		0		0		1	0%		0,0
Polder Rozendaal	3		0		0		3	0%		0,0
Polder Vliet en Dijkveld	24		6	29	3	11	24	121%	59,8	2,5
Polder Vlist Oostzijde	42		1	55	0	13	42	131%	92,5	2,2
Polder Willeskop	15		3		0	5	15	0%	25,6	1,7
Polder Willeskop Oost	17		0	6	0		17	35%	13,3	0,8
Polder Willige Langerak	24	2	0	25	1	11	24	104%	40,1	1,7
Polder Zuidelijk Benedeneind	5	1	1		0	1	5	0%	29,5	5,9
Totaal Resultaat	468	44	61	5	8	134	469	81%	1248,3	2,7

Afb. 12: Grutto-tabel 2025. Aantallen per ronde, Bruto Territoriaal Succes 2025 en kuikenland in de verschillende telgebieden. BTS geeft aan welk percentage van de broedende grutto's ook jongen had in een telgebied. Een BTS van 0-50% is onvoldoende, de grutto gaat hier langzaam verdwijnen. Een BTS van 50-64% is mogelijk voldoende om de populatie in het gebied in stand te houden. Een BTS van 65-100 % is voldoende, de gruttopopulatie is gezond en houdt waarschijnlijk stand. Een BTS van meer dan 100% betekent dat er gezinnen van buiten het gebied instromen of dat er broedparen niet zijn genoteerd. Per broedpaar grutto is 1,4 Ha kuikenland nodig. In alle gevallen zijn positieve cijfers groen gekleurd.

5 CONCLUSIE

Ook in 2025 ging het goed met de weidevogels in de Lopikerwaard. De flinke uitbreiding in beheer (+50%) en daarmee ook de hoeveelheid kuikenland (+100%) zal hopelijk vooral in de toekomst veel meer weidevogels een goed leefgebied bieden. Toch leeft meer dan de helft van alle grutto's in een polder die niet als 'Veilig Thuis' bestempeld kan worden.

Op dit moment is de stijging in beheeroppervlakte nog niet zichtbaar in de aantallen territoria, zo is de grutto in aantal gedaald ten opzichte van 2024. Er is in de loop der jaren wel degelijk een stijgende lijn, ook als we het aantal territoria per 100Ha berekenen. Maar dat geldt niet voor alle soorten.

Aan de jaarlijkse schommelingen zien we hoe belangrijk het voorjaarsweer is, dat er in 2025 met droogte voor heeft gezorgd dat er heel weinig insecten beschikbaar waren en het regulier beheer goed plaats kon vinden. Daardoor nam het totaal aantal territoria af.

Zelfs de flink in aantal toegenomen plas- drassen konden de droogte en daardoor afname in voedsel niet helemaal compenseren. Het geeft wel aan hoe belangrijk plasdras als 'restaurant' is voor boerenlandvogels: plasdras vormt een voedselbuffer in een weidevogel hotspot. De verschillende grafieken in dit rapport geven aan dat dit vooral voor de grutto en tureluur geldt. De kievit en de slobbeend lijken dit jaar af te nemen.

De vogels die gebroed hebben waren vaak zeer succesvol, met een gebiedsbreed BTS (grutto) van meer dan 80%!

Toch zien we in bijna de helft van de telgebieden een situatie waarbij vogels waarschijnlijk tussen telgebieden migreren. Dat is ongewenst, omdat de kuikens dan extra kwetsbaar zijn.

De weidevogels en het beheer in de Lopikerwaard vragen om een (verdere) poldergewijze en hotspotgerichte aanpak, waarbij de verschillende aspecten van een polder (inclusief verschillen in agrarische bedrijfsvoering) aan bod komen. Hierdoor kunnen de polders waar soorten het minder goed doen polderbreed worden aangepakt. Lerend Beheren in de praktijk.

6 LEREND BEHEREN

Het gaat goed met de meeste vogels van de Lopikerwaard, maar uit de gegevens blijkt duidelijk dat dit niet voor alle soorten en gebieden geldt.

Daarom een voorzet voor een werkwijze die vorm geeft aan Lerend Beheren en waarbij het denken vanuit de weidevogelhotspots en gezamenlijkheid per polder een grote rol spelen:

Stappenplan Veilig thuis voor de grutto (en andere boerenlandvogels): Hotspotbenadering

1. Wees blij met het resultaat in de Lopikerwaard en besef je dat verandering in de natuur en in mensen jaren in beslag kunnen nemen. Heb geduld.
2. Focus op een polder of telgebied en neem initiatief.
3. Is een polder al een veilig thuis (voldoende BTS en voldoende kuikenland)? Dan heeft een andere polder misschien meer aandacht nodig.
4. Is de BTS en/of kuikenland onvoldoende? Zoek dan uit wat het probleem is.
5. Kijk op de hotspotkaarten of er vreemde verschuivingen zijn.
6. Bekijk de samenstelling van het beheer.
7. Sluit het beheer aan bij de hotspots?
8. Is de kwaliteit van het beheer voldoende voor de soorten die het moeilijk hebben in dit gebied (er zijn steeds meer gegevens hierover bekend bij het collectief).
9. Zijn er andere factoren zoals predatie, onrust, bomen, betreding die een rol kunnen spelen?
10. Kaart de polder analyse aan bij boeren of burens en probeer de situatie polderbreed aan te pakken.

Enkele soortgerichte adviezen:

- **Zwarte stern:** breng goed in kaart wie de zwarte sterns telt en hoe dit gebeurt.
- **Zomertaling:** doe gericht onderzoek naar de zomertaling. Mogelijk kan nesten zoeken (al dan niet met drone) en volgen van legsels uitsluitend geven wat er in het broedseizoen gebeurt met deze iconische soort.

- **Veldleeuwerik:** langer rust op bouwland in gebieden met Veldleeuwerik
- **Tureluur:** ieder gebied (met tureluurs) zou minimaal 1 plasdras tot 1 juli moeten hebben.
- **Slobeend:** doe gericht onderzoek naar de slobeend. Mogelijk kan nesten zoeken (al dan niet met drone) en volgen van legsels uitsluitend geven wat er gebeurt met deze iconische soort.
- **Kievit:** probeer vooral in de topgebieden van de kievit langdurige rust op bouwland te realiseren, gecombineerd met gevarieerd gras en ruige mest (zie ook 'Kievitbundels' in een van de eerdere DNatuur jaar-rapporten.
- **Grutto:** blijf de gebieden minimaal rond plasdrassen monitoren tot in juni en ontwerp mozaïeken waar minimaal tot de derde week van juni water en rust te vinden is.
- **Gele kwikstaart:** Er zijn niet zo heel veel gele kwikstaarten in de Lopikerwaard. Probeer deze te behouden door de percelen waar ze broeden te beschermen, bijvoorbeeld met rust op maisland.

Algemeen:

- Breid de monitoring van habitatkwaliteit uit en verfijn deze op basis van habitateisen van soortgroepen.
- Om een verband tussen de kwaliteit van het mozaïek en weidevogelgegevens te kunnen zien, is het belangrijk om de habitatmonitoring in dezelfde telgebieden uit te voeren als BTS tellingen.
- Soortgroep gerichte mozaïeken: Weidevogelbeheer draait niet alleen om de grutto. Beheer voor deze soort is goed voor meer steltlopers en ook eenden, maar vooral de kievit, veldleeuwerik en ook wel de gele kwikstaart hebben specifiek beheer nodig. Deze verschillende 'beheerbundels' staan beschreven in de rapportage van 2023.
- Beheermonitoring geeft jaarlijks nieuwe inzichten, betrokkenheid en sturing aan het beheer. Blijf dit zo veel mogelijk volhouden.

BIJLAGE 1: ALLE BEHEER BINNEN TELGEBIEDEN

|--|

		Broek West	Graafpolder	Linschoten oost	Polder Beloken Land	Polder Benschop	Polder Bijveld	Polder Blokland	Polder Broek	Polder Cabauw West	Polder Cabauw zuid	Polder Groot Keulevaart	Polder Heeswijk	Polder Hoekkoop	Polder Hoekkoop Oost	Polder IJsselveld 2	Polder Linschoten en Snelrewaard	Polder Lopik	Polder Lopikerkapel	Polder Noord Linschoten	Polder Noordelijk benedeneind	Polder Noordelijk benedeneind Oost	Polder Noordelijk Bovenind	Polder Oostelijk Benedeneind	Polder Polbroek	Polder Reijerscop	Polder Vliet en Dijkveld	Polder Vliet Oostzijde	Polder Willeskop	Polder Willeskop Oost	Polder Willige Langenrak	Polder Zuidelijk Benedeneind	Totaal Resultaat	
A13c.26.03	A13c4 botanisch waardevolle weiderand (4 indicatorsoorten)1e snede wel maaien, dan rust tot 15-9libellesloot											0,1																					0,1	
A13h	botanisch hooiland extra divers (8 indicatorsoorten)																				28,8												28,8	
A15c	1 oktober tot 1 augustus																				1,0												1,0	
A41b	doorbreken Witboldominantie		0,7			1,2								2,5											2,8		3,2					2,2	12,7	
A42a	legselbeheer op bouwland	5,1				6,5		9,0	6,1	14,8	16,6	3,9	3,3	21,6			10,3	2,9	1,9	2,5	8,6	7,3	14,5	5,7	3,5	11,9		13,4	22,0	0,9	11,9	9,4	213,6	
A42b	met rustperiode van 15 maart tot 15 mei						6,1	6,0									11,3			3,3					1,4				1,1				29,3	
A42c	met rustperiode van 15 maart tot 22 mei																		5,1														5,1	
A43a	bloemenblok									0,3																							0,3	
A45a	kievitransd			0,6	1,6			0,3									0,1				0,3		0,4			2,3	0,2	0,2						6,0
Z.26.13c2	Botanisch waardevolle weiderand: hele rand 1e snede laten staan																				0,3												0,3	
Z.26.3n	Plas-dras 1 maart tot 1 juni														0,1				0,1						0,1								0,3	
Z.26.3o	Plas-dras 1 maart tot 15 juni															0,1										0,1								0,1
Z.26.3p	Plas-dras 1 maart tot 1 juli																	0,3															0,3	
Z.26.8b	Hoogwaterpeil - verhoging 30 cm, 15febr tot 15juni								1,9	1,1	0,8												1,9							0,8			6,6	
Z.26.LW1	Maaien op maat					8,4			4,8												3,8							7,3	2,9				27,1	
Z.26.LW12	Winterbeweiding		2,4		2,1		8,3	1,5						6,8			5,1								7,8		8,1	0,8		0,9	4,7		48,8	
Z.26.LW13	Wiedeggen																							9,5	5,0								14,6	
Z.26.LW14	Plasdras+1week	0,2				0,3	0,1	0,5			0,1	0,2		0,2			0,1		0,4		0,3		0,5		0,3	0,6	0,3	0,3					4,5	
Z.26.LW15	Plasdras+2 weken							0,2										4,5			0,6	0,1				0,4						0,1	5,8	
Z.26.LW16	Kuikenveld+1week	1,4				3,0	4,5			7,0	2,3						4,2	3,6	3,3		2,6		0,7		8,3		4,5	5,2		0,5	6,7	3,7	61,5	
Z.26.LW3	Kuikenveld + 2 weken					3,5			3,3					1,8			1,7	2,3			2,7						1,1	2,1		2,0			20,6	
Totaal Weidevogelbeheer		83,4	16,8	21,6	36,1	59,7	43,8	131,7	58,5	160,3	92,2	153,7	52,4	279,9	95,2	0,1	319,1	135,8	120,8	94,7	188,6	67,8	67,1	42,9	296,9	118,9	112,0	278,4	141,5	49,9	96,5	98,1	3514,3	
wit gebied		160,6	2,2	129,4	25,9	27,3	11,2	148,3	211,5	69,7	11,8	176,3	297,6	37,1	27,8	4,9	194,9	87,2	112,2	139,3	161,4	98,2	176,9	117,1	94,1	351,1	13,0	46,6	71,5	32,1	86,5	22,9	3146,7	
legselbescherming gras en bouwland		71,7	9,3	2,7	7,9	30,5	2,8	64,2	28,3	101,4	42,4	73,1	30,7	159,4	7,8	0,0	162,7	41,2	70,8	65,2	93,4	25,3	27,4	9,5	145,6	59,3	39,7	151,9	99,9	30,3	29,5	58,5	1742,5	
ruige mest		2,7	1,6	7,1	8,5	3,4	9,3	20,1	2,7	15,5	15,7	7,3	0,0	26,3	33,8	0,0	54,6	18,5	15,8	9,3	26,6	2,9	2,4	9,1	39,3	10,1	12,5	34,0	16,0	6,3	26,8	10,1	448,3	
Kuikenland		9,0	5,9	11,9	19,7	25,8	31,8	47,5	27,5	43,5	34,0	73,2	21,7	94,2	53,5	0,1	101,8	76,1	34,1	20,1	68,6	39,6	37,4	24,2	112,1	49,5	59,8	92,5	25,6	13,3	40,1	29,5	1323,5	
percentage kuikenland tov totale beheer		11%	35%	55%	55%	43%	72%	36%	47%	27%	37%	48%	41%	34%	56%	100%	32%	56%	28%	21%	36%	58%	56%	57%	38%	42%	53%	33%	18%	27%	42%	30%	38%	
percentage kuikenland tov totale telgebied		4%	31%	8%	32%	30%	58%	17%	10%	19%	33%	22%	6%	30%	44%	2%	20%	34%	15%	9%	20%	24%	15%	15%	29%	11%	48%	28%	12%	16%	22%	24%	20%	

BIJLAGE 2: ALLE TERRITORIA PER TELRONDE PER TELGEBIED: TELRONDE 1 (APRIL)

Telgebied	Bergeend	Boomvolk	Brandgans	Bruine Kleekendief	Buizerd	Canadese gans	Fuut	Gele kwikstaart	Grospleper	Gruwe gans	Groenpoortruiter	Grote Canadese Gans	Gruifto	Kievit	Kleine Plevier	Kluit	Knobbelzwaan	Kraakend	Kuifeend	Meerkoet	Nijlgans	Ooievaar	Purperreiger	Schietstier	Sloebend	Smeit	Soepeend	Topput	Torenvalk	Turelur	Veldleeuwvark	Visdief	Waterhoen	Watersnip	Wilde eend	Wintertaling	Witgans	Witte kwikstaart	Wulp	Zomertaling	Zwarte kraai	Totaal Resultaat		
Buiten telgebieden	1	2											8	21			3	4						6						6				3								54		
Broek West	1												9	35				1						3	1					4				22								76		
Graafpolder														4			1	3	1											1				5								15		
Linschoten oost	2												1	21			2	5			2			5						1		1		14								54		
Polder Beloken Land			1										28	14			1							7	1					7			9					1				69		
Polder Benschop	1				1		1	1		3		1	9	7			4	3	2		1			5	1					3	1		11	2								57		
Polder Bijleveld	2										1	1		3				1	1		1			3						4			1	1								19		
Polder Blokland	4		1					1		1			16	46				1	2		1			8	2					17	2			30					1			133		
Polder Broek	2						1			1		1	9	24		1		4			3			10	3					5				27								91		
Polder Cabauw West	3						1		1				31	47			5	3						8						6				10						1		116		
Polder Cabauw zuid													20	20					3					3	2					4			7									59		
Polder Groot Keulevaart	3									5			19	37		2	1	15	8	2				13	6					12			16	3			1	1			1	145		
Polder Heeswijk													2	26			4							2						2			22									58		
Polder Hoenkoop	12				2		7	5		3		1	25	57			15	60	12		9			11	8					1	15	23	4	2	95	1		6	1	4	1	380		
Polder Hoenkoop Oost													8	9					1					3						3				3								27		
Polder IJsselveld	1													19	2									4						5												31		
Polder Linschoten en Snelrewaard	8					3	13					2	41	38			8	14	6		2			14	4					17	13	2		34				8			3	230		
Polder Lopik	4					2							18	23				2						3	5					15			25	2								99		
Polder Lopikerkapel							1	4				2	17	29			3	7	4		1			3						10	5		15						2			103		
Polder Noord Linschoten	3						1	3	1				7	35			4	12		5	1			19						9			34									134		
Polder Noordelijk benedeneind	4			1	2					4		1	21	64			2	20		1				14	5		1	1		12	4	2		21	1			1				182		
Polder Noordelijk benedeneind Oost													7	26										7								13										53		
Polder Noordelijk Boveneind	1				2	2	1			2			3	40			1	5			5			8	1					1	5		1		51						2		131	
Polder Oostelijk Benedeneind							1						6	15			5	5	4		1			8						3			19					2				69		
Polder Polsbroek	4											1	37	20			2	8	1	1		1	1	13	12				1	11		2		19				2	1	1			138	
Polder Reijerscop	6				1			6		10	1	8	12	87			7	10			15			21	2					15	1	1		26	1				3	2			235	
Polder Rijnenburg	2												1	7				1													2				2								15	
Polder RijnenburgPolder Rijnenburg																		1																									1	
Polder Rozendaal													3	12				1						1									3										20	
Polder Vliet en Dijkveld	2						1						24	41			5	13	4		1			5	2					14		1		1	38	2							154	
Polder Vlist Oostzijde	2							1					42	45				5	3					9	5					14	5	1				1							133	
Polder Willeskop	2						1	2		2			15	29			4	9	2		4			9	3					10	5			32				1				1	131	
Polder Willeskop Oost	1				1								17	15				2			1			5						2	1			12					1				58	
Polder Willige Langerak	5		1	1						4			26	54			7	17	6		6			12	12	1				14		1		35										202
Polder Zuidelijk Benedeneind												1	5	21			6	4	3		2			2	1					8	3			15				2						73
Totaal Resultaat	76	2	3	2	9	2	20	34	4	36	2	19	487	991	2	3	90	236	63	9	56	1	1	244	76	1	1	1	3	256	63	16	2	1	669	13	1	18	9	11	12			3545

TELRONDE 2 (MEI)

Telgebied	Aalscholver	Bergeind	Blauwe Reiger	Brandgans	Brune kiekendief	Buizerd	Fazant	Fuut	Gele kwikstaart	Gierzwaluw	Grospieper	Grauwe Gans	Grote Canadese Gans	Gruifto	Holendriif	Kievit	Kleine Plevier	Kluis	Knobbelzwaan	Krakend	Kuifend	Meerkoet	Nijlgans	Oeveraar	Purperreiger	Rietgors	Scholekster	Sloebend	Smient	Spreeuw	Tapuit	Torenvalk	Tureluur	Veldleeuw	Visdief	Waterhoen	Wilde End	Witte kwikstaart	Zilvermeeuw	Zomerling	Zwarte Kraai	Zwarte stern	Totaal Resultaat			
Buiten telgebieden			1				1	4				2		6		14			1								9						3		1		11							53		
Broek West		4				1					3			8		43			1	2			1				9	1					7			2	30	1						113		
Graafpolder																1				2	1						1									1	4					1		11		
Linschoten oost	1	2							1	2						20			2	4			3				7							11				14						67		
Polder Beloken Land					1			1						22		4				2			1			1	10							12				16						70		
Polder Benschop		1										1	1	4		5			1								4						2				3			1				23		
Polder Bijleveld														4		7				2							3						6											22		
Polder Blokland		4						1				1	3	23		44				6			4				9	1					18	5			20							139		
Polder Broek		11												10		26	1	1		4			2		1		14				1		11		1		30	2						115		
Polder Cabauw West		2						1					2	27		28			3	3	1						14	3					11				15								110	
Polder Cabauw zuid		1				1		1						21		11			4		1						7						7	1			10					2		65		
Polder Groot Keulevaart		2			2							4	2	40		25			5	14	5						13	2					24			1	14							155		
Polder Heeswijk		1				1								2		28			9				7				7	2					7		1		41							106		
Polder Hoenkoop		7						1						11		16			6	10	5		5				12	3					15	12			17	3						123		
Polder Hoenkoop Oost					1			2								7								1			1										5	1						18		
Polder IJsselveld		1											1			14				1							6						12						1					36		
Polder Linschoten en Snelrewaard		7						2	2					20		32			2	2	6		5				10						8	13			10								119	
Polder Lopik		7											1	18		30			4	6			1				9	2					44			6	26			1					155	
Polder Lopikerkapel									4					14		15				9	2						6						22	6			13								91	
Polder Noord Linschoten		5						3						4		39			2	3			2				18	1					1	4		2	18								102	
Polder Noordelijk benedeneind		2			4								1	34		42			2	8	2						14	2					21				33					2			167	
Polder Noordelijk benedeneind Oost		2											3	3		15				1							5						2			11								42		
Polder Noordelijk Boveneind		1												4		23				8	2						8	1					3				34								84	
Polder Oostelijk Benedeneind		1							1					2		6			1	3			2				6						1				2								25	
Polder Polsbroek		4			1									21		33			2	9		3					16	1		1			19		1		20						4			135
Polder Reijerscop		10		2				1	2					21	1	60			3	13	1		10				25	3					25	1		8			1			8				195
Polder Rijnenburg		3														8	3										1						7												22	
Polder Vliet en Dijkveld														36		12			2	5	1		1		1		9	1					21				15				1				105	
Polder Vliet Oostzijde		2							2					56		24					2						16	1					17	3	2									1		126
Polder Willeskop		5						1						3		15				2	2						8						4	1			4	1							47	
Polder Willeskop Oost		1				1								6		2							1				2						2				1								16	
Polder Willige Langerak		2												25		43			4	14	5						14	3	1				15			39									165	
Polder Zuidelijk Benedeneind														3		4			1	4	2		1				4						3	2			7	1							32	
Totaal Resultaat	1	88	1	2	9	4	1	18	11	1	5	8	14	448	1	696	4	1	55	137	38	3	46	1	2	1	297	27	1	1	1	1	1	364	44	15	3	471	10	1	2	10	10		2854	

TELRONDE 3 (JUNI)

Telgebied	Bergeend	Boerenzwaluw	Bruine Kleekendief	Buizerd	Ekster	Fazant	Fuut	Gele kwikstaart	Grouwe Gans	Grote Canadese Gans	Gruitho	Kievit	Kleine Plevier	Kluut	Knobbelzwaan	Krakend	Kuifeend	Nijlgans	Ooievaar	Purperreiger	Schlokster	Slobeend	Torenvalk	Tureluur	Veldleeuwrik	Visdief	Waterhoen	Wilde End	Wintertaling	Witte Kwikstaart	Walp	Zwarte Kroai	Zwarte Stern	Totaal Resultaat
Buiten telgebieden			1				3				3	13			1						12				1		2		1					37
Broek West	1	2									8	19			1	2		2			6			9			8							58
Graafpolder												1					1				1					1	1							5
Linschoten oost												4			1	2					1			3			6		3		1			21
Polder Beloken Land											1							2			5													8
Polder Benshop							1				3	2									1			2										9
Polder Bijleveld											4	6									1			7			1							19
Polder Blokland			1					2			5	43			1	3		5			6		11	4	2		2							85
Polder Broek	1	1									8					1	1	2			10		3				13		1					41
Polder Cabauw West											16	30			1	4		2			6			18			8							85
Polder Cabauw zuid				1			1				4	12				4					6			5			1							34
Polder Groot Keulevaart	1		2								9	21		1		5	4				7		1	5			9					1		66
Polder Heeswijk					1						3	18						1			6			9			1				1			40
Polder Hoenkoop	3							3			2	13			1		4	2			7			7	5		2		1					50
Polder Hoenkoop Oost											2	7				5					2						1							17
Polder IJsselveld											1	6	2								5			12		1								27
Polder Linschoten en Snelrewaard							1	1		1	1	3				2					4			5	1		5							24
Polder Lopik	1										10	26			2			2			4			21			4	1			1			72
Polder Lopikerkapel								7				13			4			1			5			2	5		3							40
Polder Noord Linschoten	1						2			1	12				2	4					12			2			13							49
Polder Noordelijk benedeneind			2	1							1	31			3	9			1		12			15			22						1	98
Polder Noordelijk benedeneind Oost											22					3		2			7						11							45
Polder Noordelijk Boveneind											6	26									7			2			2							43
Polder Oostelijk Benedeneind							1				1	4									2													8
Polder Polsbroek	1		2								8	29				6	1				15			10			12				1		4	89
Polder Reijerscop	2			3				1	4		9	27			1	9		3			9	1		13	1		4				3			90
Polder Rijnenburg	1							1				3	2								1			2					3					13
Polder Vliet en Dijkveld											14	4			6	2	1	3			10			10			12							62
Polder Vlist Oostzijde	1					1		2			13	17					2			1	15			14	5	5								76
Polder Willeskop	1							1			5	8			2	1					8			6	2									34
Polder Willeskop Oost												3									2			1										6
Polder Willige Langerak	2										12	43			2	4	8	3			16			15			12				1			118
Polder Zuidelijk Benedeneind											1	5				1					4			2			1							14
Totaal Resultaat	16	3	6	7	1	1	7	20	4	2	142	479	4	1	28	67	22	30	1	1	215	1	1	211	23	9	1	156	1	9	1	7	6	1483

BIJLAGE 3: STIPPENKAARTEN PER TELRONDE: STELTLOPERS

2025

plas drassen 2025

R1 25 territoria

- Grutto
- Kievit
- Scholekster
- Slobeend
- Tureluur

HM r1 25

Band 1 (Grijs)

telgebieden2025_gerealiseerd

OpenBasisKaart - OSM - EPSG:28992

OVERIGE SOORTEN

2025

plas drassen 2025

R2 25 territoria

- Grutto
- Kievit
- Kluut
- Scholekster
- Tureluur

HM r2 25

Band 1 (Grijs)

telgebieden2025_gerealiseerd

OpenBasisKaart - OSM - EPSG:28992

2025

plas drassen 2025

R3 25 territoria

- Grutto
- Kievit
- Kluut
- Scholekster
- Tureluur
- Wulp

HM r3 25

Band 1 (Grijs)

telgebieden2025_gerealiseerd

OpenBasisKaart - OSM - EPSG:28992

